

I U D A I C A

Samuel Ha-Nagid

Ezra Alhasid, regretat hispanist și sefard, mândru de originea sa, a scris cândva despre Samuel Ha-Nagid. Era în sec. XI, în Granada, oraș în plină înflorire, cu o mare comunitate evreiască. Emirul maur se înconjurase de învățați evrei, printre care și Samuel Ibn Nagrela, numit ulterior Ha-Nagid, adică „prințul”. Născut în anul 993, la Cordoba, el a studiat la școala lui Rabi Henoch ben Moses, unde a învățat ebraica, araba, vechea caldeeană și latina. Apoi a studiat filosofia cu Zacharia Ibn David. Din aceste amănunte ne putem face o idee despre dezvoltarea studiilor și culturii în „epoca de aur” maură.

Emirul Habus din Granada l-a invitat pe Samuel Ibn Nagrela să-i fie sfetnic, apoi vizir. Înțelepciunea acestuia a dat naștere la legende-parabole, ca de pildă, aceasta: un băcan din oraș,

văzându-l pe emir, îl blestema folosind cuvinte jignitoare, ceea ce l-a scos din sărite pe monarh, care i-a ordonat vizirului Samuel să-i smulgă limba.

Vizirul s-a interesat de treburile băcanului și a aflat că-i merge prost negoțul. I-a trimis, discret, o sumă de bani și omul și-a pus pe picioare afacerile. La trecerea emirului, el l-a binecuvântat, ceea ce l-a făcut pe monarh să-l întrebe pe Samuel cum a reușit această schimbare și de ce nu i-a smuls limba băcanului, cum poruncise. „I-am smuls limba rea și i-am pus în loc, limba cea bună”, a răspuns înțeleptul.

Pentru că i-a ajutat pe săraci, a avut grijă de refugiații evrei veniți din Cordoba, Samuel a fost numit Ha-Nagid.

A scris un comentariu Talmudic: „Mevo ha – Talmud”, numeroase poeme religioase pentru rugăciuni, în maniera Psalmilor, adunându-le în cartea „Ben Tehilim” („Fiul Psalmilor”). A murit la vârsta de 62 de ani, considerată pe atunci, o vârstă înaintată.

Templul Coral din București – la 150 de ani

În 1856, sunt aprobate oficial, la București, Statutele Comunității Culturii Israelit, care includeau construirea unui edificiu sinagogal, ce se va numi Templul Coral. Unul dintre inițiatori a fost Isaac Leib Weinberg. În textul „Statutelor” scria: „Se va clădi Chor-Templu cu turnuri deasupra, după modelele cele noi ale Chor-templor israelite din statele civilizate ale Europei... un monument viu al emancipării evreilor români”. Construcția a fost începută la 21 iulie 1857,

fiind săvârșită în 18 iulie 1867. În 1866, o bandă de huligani au devastat clădirea, prelungindu-se astfel termenul inaugurării. În anii 1923-1933, ea a fost refăcută în interior și în exterior. S-a construit o aripă nouă, s-au aplicat vopseli, decorații interioare, iluminat electric îmbunătățit, încălzire centrală, scări suplimentare pentru etajele I și II (nou construite). Aripa nouă se constituie și azi din micul șil la parter, biblioteca la etajul I, accesorii. Primii arhitecți ai clădirii au fost Enderle și Freiwald, inspirați de construcția Templului Mare din Viena.

În 1941, în 21-22 ianuarie, Templul Coral a fost pângărit de legionari, iar după 1945 s-au efectuat lucrări de refacere de câteva ori. Ca aspect exterior și interior, Templul Coral, deși nu este foarte înalt, este una din cele mai frumoase clădiri de cult mozaic din România și din Europa. În acest Templu au slujit iluștri rabini, dintre care vom aminti: dr. J.I. Niemirower, dr. Al. Șafran, dr. Moses Rosen, în prezent fiind Marele Rabin Menachem Hacohen.

Grupaj realizat de BORIS MARIAN

Cine a compus „Hava Naghila”?

„Hava Naghila” („Să ne veselim”) este un cântec de care evreii nu se lipsesc la nunți, la Brit Mila sau la alte ocazii fericite, el fiind preluat și de numeroase formații din S.U.A., Europa, prin „împrumut”. Ritmul, melodicitatea trădează originea sa hasidică, dar autorul care l-a pus pe note și i-a scris textul s-a născut abia în 1882, într-un mediu într-adevăr influențat de

hasidism, în Letonia. Îl chema Abraham Zwi Idelson. Tatăl său, care era cantor, i-a dat primele lecții de muzică, apoi copilul a învățat la Berlin, Leipzig, studiind și lingvistica. Ca profesor, la rândul său, compozitor, cercetător a călătorit la Regensburg, Leipzig, în Germania, la Johannesburg în Africa de Sud, Cincinnati în S.U.A. În 1905 s-a stabilit la Ierusalim,

cercetând izvoarele muzicii locale. În 1909, Academia de Științe din Viena îi acordă o subvenție și îi dăruiește un fonograf.

Până în 1932, publică o lucrare în zece volume despre „Tezaurul melodiilor ebraice orientale”. Este considerat un pionier al etnomuzicologiei. A mai scris studii despre istoria muzicii evreiești, liturgia evreiască, „Cântarea Cântărilor”, poezia religioasă, în total circa o sută de volume. A scris prima operă ebraică în Țara Sfântă, „Iefta”, apoi a doua, neterminată, „Eliahu”. Pe lângă „Hava Naghila”, a compus, pe textul lui Naftali Imber (autorul „Hatikvei”), cântecul „Mišmar Haiarden”.

A murit în 1938, la numai 56 de ani, la Johannesburg.

Profetul Ilie – Eliahu Hanavi

Printre cei mai îndrăgiți profeți, atât în tradiția iudaică, cât și în cea creștină, reprezentat în pictură, literatură, este Ilie, numele ebraic fiind Eliahu (Hanavi, înseamnă profet, iar Neviim – Cartea Profeților).

Născut în zona Galaadului, în sec. IX î.e.a., a combătut credința în Baal, zeitate canaaneană, cunoscută în tot Orientul Mijlociu.

Ilie a trăit în regatul Israel, în vremea lui Ahab și a reginei Isabela, fiica regelui Sidonului. Sub influența reginei, monoteismul evreilor a fost interzis, în favoarea zeului Baal, care avea „obiceiul” de a cere jertfe umane, fiind străin de chemarea divină la pace, armonie între oameni.

În Cartea Regilor este descris conflictul profetului Ilie cu regele Ahab și regina Isabela. Baal era considerat un zeu al ploii și prosperității, dar anii de secetă au „demonstrat” neputința sa. Revenirea lui Ilie din Sidon a readus ploile, iar Ahab, spre a se convinge, a adus un animal de jertfă, pe care Domnul l-a lovit cu un fulger. Evreii au strigat: „Hașem u Ha-Elohim” („Numele

Domnului este Elohim”). Ahab continuă să făptuiască fărădelegi, luând viața unui supus al său, după ce i-a înscenat un proces și l-a ucis. „Vrei să-l moștenești, după ce l-ai ucis?”, l-a mustrat Ilie. A trebuit să se refugieze în regatul Iudeei, dar revenind, după moartea lui Ahab, a continuat lupta, sub regale Ohozia. Acesta

s-a îmbolnăvit, Ilie l-a sfătuit să renunțe la cultul lui Baal, dar regele a refuzat și a murit.

După o serie de minuni făptuite în fața oamenilor, Ilie s-a înălțat la ceruri într-un car tras de cai ce scoteau foc pe nări. Elișa a preluat darul profeției de la Ilie – Eliahu. Se spune că venirea lui Mesia va fi anunțată de profetul Ilie, cel care va aduce pace între popoare. Numele lui Baal a fost trecut de comentarii din Evul Mediu în imperiul iadului, Belzebut, Baal fiind stăpânii acelei lumi.

În prima seară de Pesah, un pahar de vin rămâne neatins, iar ușa este deschisă, pentru ca profetul Eliahu să poată veni în ospetie.

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE
de ing. BARUCH TERCATIN

• Sâmbătă, 4 august 2007 (20 Av 5767), se citește Pericopa **EKEV**. Reflectorul narațiunii cade asupra marelui profet și conducător al poporului, Moșe, care pregătește poporul pentru a fi gata sufleteste de a cuceri Țara Promisă. Poporul e înspăimântat și Moșe reamintește oamenilor că Divinitatea a săvârșit atâtea minuni, încât va face ca și de astă dată totul să treacă cu ușurință. Moșe nu uită de păcatul recăderii în idolatrie a poporului, evocând momentul fărurii vițelului de aur, care provocase spargerea primelor două Table ale Legii date pe Muntele Sinai. O *mișva* cerută de Tora este binecuvântarea după ce am mâncat și băut. Dacă suntem sătui, aceasta se datorează Domnului și omul trebuie, chiar spontan, să mulțumească Celui Atotputernic. Chiar dacă noi am preparat-o sau am cumpărat-o, mâncarea provine de la Dumnezeu, căci El este „azan umefarnes” - „Cel care ne asigură întreținerea”.

• Sâmbătă, 11 august 2007 (27 Av 5767), este *Șabat Mevarhim*, în care binecuvântăm luna Elul și citim Pericopa **REHE**. Pericopa conține cele mai multe *mișvot* (comandamente), numărul lor fiind, aici, de 170. Pericopa începe cu expresia „Rehe” („vezi”). După opinia comentatorilor biblici, ideea centrală a pericopei, exprimată în titlul ei, privește capacitatea noastră de discernământ. *Vezi* are semnificația de a observa ceea ce se petrece în jurul nostru și a distinge între atitudinile pozitive și negative ale semenilor. Omul trebuie să vadă singur: *rehe* - vezi, respectiv, uită-te - dacă toți fac lucruri drepte și numai apoi comportă-te așa cum este bine și frumos. Orice faptă a noastră poate influența spre bine sau rău o întreagă societate.

• Sâmbătă, 18 august 2007 (4 Elul 5767), citim Pericopa **ȘOFTIM**.

În această pericopă se pune accent asupra faptului că în Țara Promisă este nevoie să numim judecători și polițiști. Judecătorii vor trebui să judece oamenii. Tora nu ne specifică dacă judecătorii trebuie să treacă sau nu examene pentru a primi numirea, dar, în schimb, ni se lămuresc principiile pe care orice judecător trebuie să le respecte. Judecătorului nu i se permite să se lase influențat, să favorizeze un cunoscut, să ia mită, căci mita orbește discernământul și schimbă atitudinea omului cel mai drept. Judecătorul să fie cinstit, cu frică de Dumnezeu, să fie un om care caută adevărul, este subliniat în pericopă. Rambam conchide că un judecător trebuie să fie inteligent, modest, să deteste să fie mituit, să iubească adevărul și să aibă un nume bun. Principii de acum mii de ani, dar valabile și azi.

• Sâmbătă, 25 august 2007 (11 Elul 5767), citim Pericopa **KI TEȚE**. Sfârșitul pericopei anterioare și cea de azi se completează una pe alta. Vorbeam de legi și, aici, vorbim de război. Sunt două teme, care, de fapt, ar trebui să fie cu totul separate. În pericopa anterioară s-au dezbătut probleme legate de ordine, de dreptate și, deodată, vorbim de război, pe care nimeni nu-l dorește. Războiul are și el regulile sale. „Vis pacem para bellum”, spune un aforism latin. Dacă vrei pace, pregătește-te de război. Înainte de război, însă, trebuie să încerci pe toate căile să obții

pace cu adversarul, prin tratative. Este interzis să nimicești plantații fructifere pentru a zidi fortificații. Trebuie să cunoști bine legile și drepturile prizonierilor și să respecti pe cei căzuți în războaie. După cum vedem, Tora ne îndrumă să fim oameni ai păcii și, pe drept, înțelepții noștri subliniază: „Oev Șalom ve rodef Șalom” - „lubește pacea și fugi după ea”.

*

• Sâmbătă, 1 septembrie 2007 (18 Elul 5767), se citește Pericopa **KI TAVO**, în care ni se relatează despre sosirea poporului evreu în Țara Făgăduinței. 11 versete sunt dedicate dăruirii ofrandelor la Templu între sărbătoarea de Șavuot și Sucot. Primele roade - cele șapte feluri (grâu, orz, struguri, smochine, rodii, măsline și curmale) cu care țara se mândrește pentru calitatea lor - trebuie aduse la Templu. Talmudul *Bikurim* este chiar consacrat ofrandelor, respectiv - aducerii trufandalelor legate de anumite sărbători.

*

• Sâmbătă, 8 septembrie 2007 (25 Elul 5767), vom citi două pericope: **NIȚAVIM** și **VAIELEH**. În seara sau în zorii dimineții următoare, depinde de comunități, se merge la sinagogă și se încep rugăciunile zilnice de Slihot până în ajun de Iom Kipur (în afară de sâmbătă). „Katvu Lahem” - „Scrieți-vă”. Divinitatea poruncește să se scrie Tora pentru a putea fi transmisă din generație în generație. Există controverse legate de adresare. Unii cărturari susțin că se făcea referire doar la Moșe și Iehoșua. Alții consideră că fiecare evreu trebuie să scrie un Sefer Tora. Rabi Saadia Gaon - una dintre somitățile culturii iudaice - nu e de părere că fiecare trebuie să scrie. A rămas, însă, obiceiul ca evreii cu posibilități financiare să comande să li se scrie un *Sefer Tora* și să-l doneze sinagogii unde se roagă în amintirea părinților.